

Naftalinszagú kabátok között ülök a ruhatárban egy órája, egy éve, egy évszázada már. Nem tudom, micsoda ócska bugyraiból az időnek kerültek ide, látszólag válogatás nélkül, valójában nagyon is rafináltan elrendezve. Miként is lehetne másképp egymás mellett anyám háború előtti, tintaszín gyapjúszállal átszőtt tavaszi felöltője a belőle szabott, elemista koromban hordott kabátkával?

Anyáménak vékony selyem a bélése, átfúj rajta a jeges szél, mégis ebben gyalogolt haza 1945 januárjában Váckisújfaluról Makóra, perzsaláb bundája a kordé fenekén lapult ékszerdoboz és cigarettakészlete mellett, hároméves öcsémrel ketten ültünk fölötté dunnákba csavarva. Sikos országúton kocogott velünk a pókos lábú lovacska, szemben velünk Pest ostromára özönlött a Vörös Ármádia.

Most a bunda is itt csüng a vállán, a molyirtó szagán Molyneux Cinq fűszeres illata üt át – a Páger drogéria és francia parfümkészlete a fordulat évéig kitarzott, utána illatszerbolti széna otkolonyt kevert levendulával anyám –, és bárhogy keresem, nem látom a szőrmén a lyukakat, pedig mikor az utolsó szem gabonát is lesöpörték a padlásokról, átrágtá magát a perzsalábakon egy éhes egércsalád, és belefészkelte kolozsvári dédanyám gardróbnak használt kelengyés ládjába.

A barna, angolszövet télikabát szintén itt van. Nagyapáméból alakította és a bunda ép részeiből mandzsettát, gallért szabott rá a deportálásból hazatért Bauer Zsuzsa, aki boldogan nyitotta ki újra bársonyfüggönyös, velencei tükrös divatszalonját a főtéren, nem sejtve, hogy hamarosan varrólányként sem tűrik meg benne. Végigsimítok a göndör szőrmén, kitapintom az érméket. Az aranykoronásokat nagyapám Trianon előtti utolsó fizetéséből anyám varrta a gallér bélése alá véstartaléknak, *ebben menj, ez a melegebb, kislányom*, adta rám 1957 januárjában, az esküvő után. Disszidálni készültünk Z.-vel, de eltévedtünk a ködben, mint regényhősök a sztyeppe hófúvásában, és a határ innenső oldalára érkeztünk meg hosszú bolyongás után.

Azt a sötétkék félkabátot a fényes rézgombokkal UNRA-csomagban érkezett svájci testőrköpenyből varratta anyám, gimnazista koromban az volt az első rám szabott ruhadarab. Tényleg nincs új a nap alatt: makói nagyanyám az első világháború alatt ócskapiacra alkudott meg vörös brokáttal bélelt fekete köpenyére – itt függ az is valamelyik fogason –, én meg, az unokája, a Nyugat levetett göncéből alakított holmiban randevúztam a második világháború után. Persze, boldogan flangáltam benne, napszitta szőkeségemhez ment a tengerészkék, noha Z. egyikből sem látott sokat, esténként gyengén világított utcákban andalogtunk, nehogy együtt lássanak, a sötétben én is csak karjához dörzsölődő arcomon éreztem télikabátja finom szövetét. Hány éve is? Ötven? Nem, inkább hatvan, mégis ráismerek, itt van az enyémmre félig ráborulva. Orosz tiszti köpenyek anyagából készült, a megszálló katonák végszámba üzleteltek vele. Neumannék műhelyében festették feketére, és a város legjobb úriszabója – Jenő fia együtt szabadult Z.-vel – minden tudását beleadta fazonjába.

Bár itt, a ruhatárban félhomály van, mind több ismerős holmit fedezek fel a fogasokon. Pósa szomszéd, az állatorvos lengyelbundáját – csak akkor viselte, ha fiatal feleségével, Szépellivel beutazott a városba –, a mogorva doktor betegjáró, motoros bőrkabátját, apám lerongyolódott, rangjelzés nélküli katonaköpenyét, amiben hazajött Csehszorból, és apósom nehéz vasutas kabátját.

Utóbbi Z. öccse szerezte. Bátyja miatt nem vették fel a Műgyetemre, a katonaság után a MÁV-nál talált valami állást. Ahogy Z.-t elvitték, apjukat már másnap kipenderítették a megyétől. Eleinte napszámba járt, azután tizenöt évig cukorrépa-átvevással foglalkozott. Cudar munka volt, ősztől tavaszig a szabadban a gorszai állomáson, hajnali négykor kelt és sötétedés után ért haza, jó hasznát vette a bundabéléses kabátnak.

Bőröves ballon köpenyek lapulnak a sarokban – nem szívesen nézek oda –, viselőik negyvenkilenc nyarán vöröskereszttel álcázott autóbába tuszkolták Z.-t a pünkösdi bál után, haza sem eresztették éveig, és később sem tévesztették szem elől, néha úgy érzem, még mindig figyelnek minket.

Feketére festett panofix bunda hivalkodik mellettük, egy fontos elvtárs feleségéé volt. Szezonvégi kiárusításkor vette, nyitás előtt, féláron. Nem irigyeltem, másért voltunk vetélytársak, mindig az ő tanítványai jutottak tovább, noha az enyémekek nyerték a versenyeket. Utoljára a kilencvenes évek derekán hallatott magáról: teológiára járt és hittant tanított egy falusi iskolában.

A fényes szőrme furcsán veszi ki magát Z. koszlott vattakabátja mellett.

Nem egyenpufajka, munkaruhának adták a ktsz.-ben, ahol segéd- és szakmunkás karrierje elkezdődött és több mint három évtizedig tartott, őt ugyanis nem vették vissza az egyetemre.

Töprengve ülök a kabátrengetegben – vén ruhatárosné nagyanyja berliner-kendőjével a vállán –, és fáznak a csontjaim. Átfúj rajtam, diderget a múlt század szele.